

ind he is begraven in dye kyrche die he gesticht hadde. **M**en spricht dat Eusebius van gode verwoer/ uen haue dye ghenaide dat in synre stat gheyn arriaen leuen moeghe. Als men in den chronicken leest. soe leuede he lxxxvij iair. Ind he wart gedoedet in dem jair vns heren. ccc. ind. l.

Die historie van dem vroudenrijcken hymmelvairs dach der alre billighsten jonstrouwe marien gods morder.

We dye hymmelvart der jonstrouwe Marië geschiet sy. dat vint men beschreuen in eynen boichelchyn. dair men doch ghein oorspronck off meester aff weyff. Mer men spricht dat yr sent johan der euangelist gemacht haue. ind daer is alsus

geschreuen. **S**ae die apostolen sich alle dye werlt durch gestroewet hadden vntzo predichen. soe bleeff vntse lieue vrouwe woenen in eynen huys by dem berch syon. ind also langh als sy leuede soe visitierde sy stedeliche eijrs soens stee. daer he ge doest was. ind daer he gevast hadde. daer he gecruyzticht was. daer he begraven was. daer he vp verstanten was. ynde daer he zo hemel voijr. Ind nae dem als epiphanius spricht so leuede sy xxxvij. jair. nae dem dat yr soen zo hemel geuaren was. inde he spricht dat vnse vrouwe xliij. jair alt was dae sy vntsen heren ontfinc. ind dae sy yn ge

beerde. soe was sy. xv. jair alt. ynd sy leuede myt ym xxxvij. jair. ynd nae christus doir soe leuede sy xxxvij. jair. ind alsus so was sy alt lxxvij. jair. dae sy starff. **M**er it schynt waitaff tichlicher zo syn dat men anderswair leest. dat sy leefde xliij. jair nae eijrs soens doir. ynde nae den worden so was sy lxx. jair alt dae sy vp zo hemel gevoijrt wart. **W**ant alsus langhe tijt predichten die apostolen in dem ioideschen lant. ynd daer vntrent. als geschreue is in historia ecclesiastica.

Vp eyne dach so wart dat herre der jonstrouwe marië mit soe groisfen begheerten ontsteken zo eijren soen. dat yr gemoit alsus beroert wart van vuyricheit. dat sy wondlichen seer scheyen wart. Ind dae sy niet gelijchmoedich in mit vreden verdraghet enmochte. dat yr. **M**er lieue soen jesus christus ontvaeren was in genaemen in den hemel.

vm dye genoechte ind vuntlicheyt
 dye sy van ym hadde. Siet. Soe
 quwaem daer eyn engel zo yr mit ey-
 nen groissen lichte ind stont by yr.
 ind gruyzede sy eerweerdichlich als
 dye moeder syns heren. ynde sprach
Begruint sijst du maria gebenedijt
 ontfangende dye benedixie des ghe-
 nen der iacob selicheit ontboet ind
 such. ich heyn zo dyr vrouwen brae-
 cht eyn zwelghe van eynen palmē
 boem vyl dem paradysse. in den sals
 du doen draghen. vnr dynre bair in
 vp den derden dach soe sals du van
 dynem lichaem vp genaemen wer-
 den. wāt dyn soen beyder dynre als
 synre lieuer eerweerdigher moeder
Maria antworde yem. ys yr sach
 dat ich genade geuonden hayn in
 dynen oughen soe bidden ich dych.
 dat du myr woels saghen dynē na-
 mē. ind ich bidt vlystlicher dat myr
 soene ynde myn broeder dye aposto-
 len zo samen vergadert werden vp
 dat ich sy moeghe sien mit lijflichen
 oughen eer ich sterue. in dat sy mich
 moeghen begrauē. in dat ich in eijre
 gegewordicheit moege got weder ge-
 uen mynen gheyst ind ich begheere
 ouch dat myn siele. als sy vis dem li-
 chām varen salk de duuel nyet sien
 en moes. ind dat myr gheyn macht
 des duuels yntgheen kōmen moes.
Der engel antworde yr ind sprach
 O vrouwe waarom begherst du zo
 wissen mynen namen. der wonder-
 lich is ynde groys. Mer such. In-
 de sulken alle dye apostolen by dyr
 vergadert werden ind sy sulken dyr
 eyn eerliche vis vaert. ynde begene-
 lenisse doen van dynē lichaem. ind
 vnr yn salst du dynen geist vp ge-
 uē. Want der ghene der voirmails

den propheeten van dem todeschen
 lāt haestelich voyrde mit dem bair
 in babylomen sunder zwouel hey-
 mach zo dyr brenghen dye aposto-
 len in eyne ougeblick. In waivom
 gruwelt dyr vnr dem duuel. so doch
 du ym syn hoest gantz gequetst ha-
 is. ynde yn beroest des rychs synre
 geweld ind synre macht. nochtāt sal
 dyn wyll geschien. ynde du ensals
 yn niet sien. Dae dit geseecht was
 soe vojrt der enghel zo hemel myr
 groissē licht. In die palm die he ge-
 bracht hadde. was van al zo grois-
 ser claerheit. ind sy was groene als
 eyn roede. mer yr bladerē blykēde
 als der dach sterne. **I**t geschiede
 dae sent iohan in ephesien predichre
 so gaff der hemel eyn geluyt. in eyn
 claer wolke hoest yn vp ind vojrtde
 sent iohan enwech. in setzde yn vnr
 marien doere. in he cloppede an dye
 doere ind ghinc in. in die eyn ionf
 frouwe gruyzede die ander vunt-
 lich. Inde dae yn dye selighe Ma-
 ria aensach. soe verwonderde sy seere
 ynd van groissen vrouwen. en o-
 de sy sich niet onthaldē van schrey-
 en ynd sprach. johēs myn soen be-
 denck der woirt dyns meisters. Da-
 er he mich dyr beuael zo eyne moe-
 der. ynd dich myr zo eyne soen.
Such ich bint van dem herē geroef-
 fen. vm zo bezalē dye mynschelicke
 schult. inde ich beuele dyr vlystliche
 myn lichaem. Wāt ich heyn gehout
 dat dye soeden ouer eyn gedragen
 bair eyne rayt ynd spracchen. yr
 man ind yr broeder. laest vns beyde
 soe langhe bis dat dye steyerst dye
 iesū gedraghen hedt ynde als dan
 soe woellen wy gerade yr lichaem
 nemen ynd werpen in dat vuyr. in

verbeyren. **I**nd daer v̄m sals du de
se palm doen draghen vur mynre
bair. als yr mynen licham zo dem
graue bestaden volt. **I**nd jobes spr
ach. **D**och off hier werē alle apostolē
in myn broeder. dat wyz dyr ein eer
lich visvaert doen moechten. in vol
doen eerlich dyn loeff. **S**ae he dyr
sprach soe worden alle dye apostolē
van den plaetzen daer sy predichten
vp genaemen van den wolcken. ȳn
wordē bracht vur marien doere. **I**n
dae sy sich saghe dat sy all zo same
daer vergadert waren. soe verwon
derden sy sich. in spracchen v̄m wat
sachen haijt vns der here hier zo sa
men vergadert. **I**n sent jobes gin
ck zo yn vis ind seechde yn zo vor
rens dat vnse vrouwe steruen sol
de. in seechde ouch. **B**roeder. siet zo.
wan sy doit is dat sy niemant van
vch leuene. vp dat. dat dye myns
chen dye dat syen werden nyet ver
stoert ind geargert werden spreche
de. **S**iet wyē vruchten dese den doit
dye den anderen predighen dye vp
verstantenisse. **D**ionisius d̄ disci
pel sent pauwels des apostels der
schrijft in den boich van den gotli
chen namen dat selue. wie dat dye a
postolen syn vergadert geweest zo
vnser vrouwen doit. in dat he ouch
daer was. ynd dat eyn yghelich eyn
sermoen dede zo **C**hristus loue. ynd
zo vnser vrouwen loue. ȳn spricht
alsus zo ierothens synem discipel.
in dem vur genemotē boich. **W**yz
als du weist. ynd du ind ander veel
vnser broeder waren vergadert zo
der beschouwinghe des lichams der
furstynnen des leuens. ȳn dat god
ontfangen hadde. **S**ae was ouch
vns heren broeder jacob. ȳn petrus

der doe is die dierste hoechheit. ynde
der meeste van der gotlicher kunste
Sae nae hoerde mē daer dat loff
ynde den sancē van all den hemel
schen ierarchie. als eyn yghelich nae
synre gedaente geordintert was zo
dem loue. **D**it voirsprachen schrij
ft **D**ionisius. **S**ae vnser vrou
we sach dat alle dye apostolen. daer
vergadert waren nae dem. als yr d̄
vurgesproechē engel gelaet had
de. **S**oe hies sy se alte zo yr komen
ind ofinck sy vrulich. in sy dāct
vnsem heren. in salf midden vnder
yn. ynde daer bernden keirzen ynd
lampen. ind v̄mtrint der derder ve
van der nacht. soe quaem jesus mit
den ordinen der enghelen. myt den
patriarchen. mit den mertelern. mit
dē cōfessorē ynde myt den jonffrou
wen. in sy stonden vur vnser vrou
wen bedde. **I**nde daer songhen sy
suesen sancē. **M**it wat manier
sy gestouen sij. ynde wygedaen yr
vysvart gheweest sij dat vint men
in dem vur genemotē boichelgyn
geschreuen dat men sent johan euā
gelist zo schrijft. ynde daer is al
sus geschreuen. **J**esus begonde eij
rst inde sprach. **R**ome myn visver
koren. inde ich sal in dich setzen my
nen throne. want ich hain dyn ge
stalt begheert. **M**aria antworde.
Here myn hertz is bereit. **M**yn
hertz is bereyt. **S**oe begōdē sy alle
sueselichen zo synghen dye mit je
sus gekomen waren. inde spracchen
Sit is sy dye niet enweis dat bedde
in mysdade. sy salf hauen v̄ncht in
aenschouwing der hilkighen sielen
Inde vnser lieue vrouwe. **M**aria
sancē van yr seluen ynde sprach.
Alle gheboerten dye sullen mych

felich saghen want der gheue der me
 chrych is der hadt myr groisse dyn
 ghe gedaen ind hillich is syn name
Dae begonde der senger bouen al
 le senger heche zo synghe. **D** myn
 bruyt come van libanus. come du
 sals werden gecroent ind sy sprach.
Such ich come want o got in dem
 begynne vā dem boich is vā myr
 geschreuen vp dat ich dynē wyllen
 doen solde. **W**ant myn gheist is in
 hertich van vrouden sprynge in
 dyr mynē heil. **I**nde alsus so voijr
 dye siel **M**arie vis eyre licham ind
 vloghe in dye arme eyrs soens. **I**n
 sy was soe vrij van dem smertze des
 doits als sy vry was van besmetz
 yng des vleyschs. **I**n der here sprach
 zo den apostelen draghet dat licha
 der ionffrouwe mijnre moeder in
 dat dail **j**osaphat ind legt sy in dat
 nywe grass dat yr daer wert vinden
 ind wart mijnre drie daghe daer bis
 dat ich weder zo vch come werde.
Ind zo hat soe stonden vū sy bloe
 men van rosen. dat waren dye mer
 teler ind lilyen van den dalen dat
 waren dye scharen van den enghelē
 van den confessoeren ynde van den
 ionffrouwen. **I**nd dye apostolen be
 gonden zo roeffen nae yr ind sprae
 chen. **D**u alre wijsste ionffrouwe wa
 er geist du **D**vrouwe sijst du vnser
 gedechtrich. **D**ie schare dye in dem he
 mel gebleuen waren verwonderde
 sich vā dem gesenghe der ghenre dye
 myt vnser vrouwe kwamē in voij
 re yr gheringh zo gemuete. **I**nde
 dae sy saghen dat yr koning in syn
 eyghen armen droech eyn siel eynre
 vrouwe ind dat sy sich vp yn ney /
 ghede. soe begonden sy van wonder

zo saghe. **W**eer is desse dye op steij
 che vij der woestenie in ouervluyft
 van wallusten ind die geneyget le
 yt vp eijren vrient. **I**nd dye yr nae
 volgheden dye antworden. **D**ese is
 dye schoene vnder de dochteren van
 ierusalem. als yr sy gesien hedt vol
 van gotlicher mynnen ind lieften.
Ind alsus soe wart sy ontfanghen
 vroelichen in dem hemel ynd men
 setzde sy zo der rechter hat des soes
 in den stoil der glorien ind die apo
 stolen saghe dat yr siel soe claer was
 dat gheim sterffliche zonghe dat
 mach vis spreken. **I**nd daer wa
 re drie ionffrouwe. dye vnser vrou
 we licham wessche solden yn dae sy
 dat licham ontcleyd hadde soe wart
 onuersiens yr licham blencken mit
 soe groisser claerheit. dat mē yr mo
 che tasten dae men yt woessche. mer
 men enmoctes nyet sien. **I**nde soe
 langh was daer dat licht. bis dat yr
 licham gewasschen was van de jof
 frouwe. ind daer nae namē die apos
 tolen dat lichaem eerweerdichlich.
 ind leyden yt vp die bair. inde sente
 iohēs sprach zo sent peter. **P**eter de
 sepalme sals du draghe vū der ba
 ir. **W**ant der here hait dich bouen
 vns alle geset. ynde hait dich ghe
 ordiniert eyn herde synre schauff yn
 eyn fursten. **P**etrus antworde. yt
 bercept veel meer dat du sy draghes
Want du bist eyn ioncfrouwe vā
 vnsem heren vsvorkoren. ind yt is
 wail geboerlich dat eyn ioncfrou
 we dye palm der anderen ionffrou
 wen draghe. **D**u hait ouch verdiet
 dat du restes vp vns heren borst. in
 daer vsv soe dronckes du meer wijs
 heyt ynde genaide dan wyr. andere

Ind dair v̄m schynt yt billich daē
du der meer ghyfften hais ontfan-
gen van eijrem soen dat du deser jōf-
teren meer eeren bewyses ynde dair
v̄m sake du dese palm des lichtes dra-
gē v̄ur deser v̄s vaert der hillicheit.
Du sprech ich der gedrenckt bist vā
dem dranc des lichtes ind van der
fonteyn der ewigher clarheit. **M**er
ich wil draghē dat hillighe licham
mit der bair ynde dye anderen apo-
stolen vnser broeder iustē v̄m trint
got louen. **I**nde sent pauwels der
sprach ynde ich der der minste bin
van allen apostelen will dye bair
mit dyr draghen ynd alsus so hoi-
uen sent peter ind sent pauwels die
bair v̄p ynde sint peter begonde zo
singhen **I**srael is v̄s gegangē van
egypto allēma in dye andere apo-
stelen songhen den sancē v̄ort ynd
der heer bedeckte dye bayre ynd dye
apostelen mit cynre wolcken alsoe
dat men sy niet sach mer men hoert
eyre stemme. **I**nde zo den apostolē
quamen dye engele ynde songhen
mit dē apostolen in sy euulten dat
ganze lant mit eynen wonderliche
sueffen sancē ind vā deser suesser me-
lodyen soe worden alle mynshē vā
der stat verweckt inde sy runnen ge-
ringh v̄s der stat ynde vraghden
merstelichen wat dit weer ynde dae
was cynre der sprach. **D**ye discipu-
len iesu dye draghen **M**arien v̄s
dye nu doet is inde dye synghe v̄m
trint den sancē den yr nu hoert.
Sae runnen sy alle zo den wapen
ynde sy vermaendē der eyn den an-
deren in spracchē loempt laet vns
alle dye discipulen doit slayn inde
laet ons den licham dat den verlei-
der gedraghen hait verberē. **S**ae

dit sach der furst van den priesteren
soe wart he verheert ynd wart seer
zornich ynd sprach. **S**iet wie gro-
ys glouen inde eer ontsaet nu des
mans tabernackel der ons ind vn-
ser gheslechte soe seer verstoert hait
Wat he hait gepredicht durch alle
vns lant van galileē aen bis in dat
joideschelant ind he hait sich vnder
wondē alle dat gemein volck an sy-
ne leeringhe zo trecken yntgegen
dat geset moysi in statutē der alde
Ind als he dit seechde soe streckt he
syn hant v̄s an die bair ynd woul-
de sy v̄m werpen v̄p dye eerden ȳn
zo hant soe worden beyde syne han-
de styeff ynde bleuen an der baren
hanghen ynd he wart alzo seer ge-
pinicht ind rieff alzo jammerlich
ynd dat ander volck wart geslagē
mit der blintheit van den enghelen
dye in der lucht waren. **I**n der furst
van den priesteren rieff ind sprach.
D hillighe v̄unt gods sent peter
niet versmae mich in deser noit ind
bedroefnisse mer ich bidde dich dat
du god v̄ur mich biddes ȳn it ber-
empt dyr wail dat du des gedech-
tich sijt. **W**ant du weist wail wie
ich dyr v̄ur mails bystont ynde wie
ich dich ontschuldicht dae dich dye
magher dye doerwarterse becla-
ghet. **P**etrus antworde ym. **W**yr
syn onledich in bekommert mit der
begrefnisse vnser vrouwen. **I**nde
wijt en moeghen dynre gesont ma-
chynge nu niet gewartē. **M**er noch
tant wolt du ghelouen in vnser
herē iesus xp̄us ȳn in dese vrouwe
dye yn gedraghen heedt inde geboe-
ren soe hoff ich dat du zo hant sals
gesont werde. **H**e antworde **I**ch ge-
loue dat der here iesus christus

is der werelt. **F**riche gods soen ynde dat dit syn heylige moeder is. **I**nd zohant soe worden syn hant loss vā der baere. **O**der dye arme bleue noch stijff ynd he hadde groisse pyne dair aen. **I**n daerom sprach petrus. **C**us se dye bair ynd sprech. **I**ch gheloeue in god ihesum christū den dese vrouwe gedraghen hait ynd jonckfrouwe bleeff nae eyre geboert. **D**ae he dyt gedaen hadde. soe wart he rechevort gesont. **I**nde **P**etrus sprach. **N**eme dese palme van der hant vnses broeders. in legge sy op dat blinde volck ynd wer gheloeuen wil der sakk werden siende ynd der nyet gheloeuen wil der sakk nimmermeer werden moeghen weder sien. **I**nde alsus droeghen die apostolen maria ynd leyde sy in dat nuwe graff ynd sy blenen daer by sitten als yn der here benaelen hadde. **I**nd vp de den dach soe quam ihesus mit eyne menichte der engelen ynd he gruytgede dye apostolen ind sprach. **V**rede sy mit vch. **I**nde sy antwoorden. **G**lorie ind eer sy dyr god der allein groys woderliche dinghe does. **I**n der here sprach zo den apostolen. **W**at graciē ynde ere duncket vch dye ich nu mynre moeder gheue sal. **I**nde sy antwōde. **H**ere dyne knechte duncket recht ghelych als du de doit verwonnē hais ynde regniers ewelich dat du ouch alsus sul verwecken dynre moeder licham ynde dat du dye setzes zo dynre rechter hant ewelich. **I**nd dae dat vnsen heren guet dochte soe was rijch daer **M**ichael ind bracht mariē siel vnsen heren. **I**nde dae sprach vnsere here alsus. **S**tāt vp ind come myn vundyne myn duyne eyn taver

nackel der glorie eyn vass des leues eyn hemelsche tempel. **I**nd als du durch die genoichte des vleyschs nyet besmitzt bist mit der onreyncheyt ynde vleckē der sunden alsus ensal dyn licham in gheynreley we ghe verrotten. **I**nde zohant voije mariē siel in yr licham ynd sy quā gantz clarificiert vns dem graff. **I**n alsus voijde men sy in dat hemelsche brulofst bedde ynde yr volghede eyn groisse menichte der engelen. **I**nde als sent **T**homas eyn boezyt enwech hadde geweest ynd was weder kōmen soe enwōlde he dat nyet gheloeuen. **I**nde daerom quā zo ym vis der lucht rechter vort vnsere vrouwe goerdel ongequetst daer sy mede gegoert was. **V**p dat he y daer by gheloeuen solde dat sy myt lieue ynde mit siele vp ghenamen was. **A**ll dat bis her zo geseche is dat is nyet sicker ynde yt schijnt dat dy donbewerde schrijft sy. **D**aer aff spricht **I**heronimus in eyne epistel of in d sermoē die he schrijft zo paula ynd eustochiū sprechende alsus. **D**it boichelchyn is vnr waer gang zo hāden van onweerde ynd daer aff men gheyn oirsprunck off meyster weis behaluen in eylicheit punten dye gheloeuelich syn die vā den heylighen gepriest syn ynd der syn nuyn. **D**at is dat der ionffrouwen marien gelouet ynd ghegeuet sy volcomeliche veruōistinghe. **D**ie vergaderinghe alre apostolen. **D**at sy starft sonder smertz ynde sonder wee. **D**at yr graff bereyt was in de dail iosaphat. **D**ye ynnicheyt van eyre visvaert. **I**nde dat yr christus ynde all dat hemelsche heer zo ghemuete quaem. **I**n die vervolgyngē

van den io eden. ynde dye clairheyt
van den miraculen dye daer geschie
den. ind dat sy mit liuff ynde mit sie
le vp genaemen sy in den hymmel.
Dortan soe syn noch veel andere
dinck daer geschreuen die meer dair
geset syn vyl smeichingh ynd syn
meer visiert dan wair. als dat tho/
mas nyet daer en was ynde dae hey
quaem dat he tzuuelde. yn ander
dynghe die deser ghelych syn. die ve/
el besser syn gesweeghe dan vertelt.
Wen spricht dat yr cleyder in
de graue bleuen tzo troist der geloe
uighen mynschen. Want van ey/
nem stuck van eyre cleydere sprichte
me dat dit miracel geschiet sy. Dae
der hertoch van Normandien lach
vur eynre stat die Carnotū hies. soe
nam der byschop van der stat vnser
lieuer vrouwen rock der daer was
ynde hinck yn aen eyn spere. ynde
hey ghinck starcklich. ynde. loen/
lich vyl zo de viande. yn syn volck
volghede ym. Inde. gohant wordē
alle dye vyant dock ynd blind. ynd
stonden ynd beueden myt ganzem
herzen ynde waren ganz verveert.
Dae dye van der stat dat saghen.
soe deden sy boten godes wraiche.
ynde sloeghen die vyant wredeliche
dout. Ind dye misbhaghet seer vnser
lieuer vrouwe. Ind dat bewijst me
daer by. want der rock verswan. yn
dye vyande worden weder siende.
Wen leest in sent elyzabets of/
fenbaringhe. dat vp eyn tyt dae set
elyzabeth vp gezogen was in eyn/
re visioen. soe sach sy verre vp eynē
plaz eyn graf staen dat mit veel li/
chts bescheene was. yn sy dochte dat
eyn vrouwe daer in legge. ynd vm/
trynt dat graf stont ein groisse me/

nichte van enghele. **E**yn loz/
te tyt daer nae. soe ont sy vp vyl
dem graue. ynde sy waert van der
menichte der enghele vp gevoyrt
zo dem hymmel. Ind siet yr quam
tzo gemuct eyn man van dem hym
mel seer wonderlich ynd eerlich. ind
hey brachte in synre rechter hant ein
cruyts. In mit ym quamē ontzail
lich dusent enghele. ynd sy ontjun/
ghen dese vrouwe mit groisser eren.
ynd vojrden sy in den hemel myt
suessem ghesanck. **E**yn kortze tyt
daer nae. soe vraghede elyzabeth de
enghel daer sy mede plach tzo spre/
chen van deser visioen. Inde he ant
worde yr ynde sprach. **D**yr is ver/
zoent in deser visioen. wie dat vn/
ser vrouwe vp gevoyrt is in den he
mel beyde mit siele ynd mit licham.
Dortan spricht elyzabeth in eyre
offenbaringhe. dat yr offenbart sy
dat Maria nae. xl. daghen eyre do/
yts mit eyrem licham sy vpgenae/
men worden. Want vnse vrouwe
hadde rede myt yr ynd sprach. **E**in
iaw nae des heren vpvarts dach.
ynd nae so veel daghe als syn van
synre vpvart. bis dat ich vp gevo/
ijrt waert. soe langhe leefde ich nae
ym. Inde alle apostolen waren by
myt daer ich starff. ynde sy begroe/
uen eerlichen myn licham. ynde vp
den vierzichsten dach daer nae. soe
stont ich weder vp. Inde dae sente
elyzabeth vraghede off sy dat offe/
bairen solde off verkelen. **S**oe ant
worde sy. dat men yt nyet offenbai/
ren solde den vleyschlichen ynde de
onghelocnighen. ynd dat men yt ni
et verbergē solde den ynnighe ynd
den ghelocnighen.

Hier is zo mercken

dat dye ionckfrouwe **M**aria is vp gevoyrt ynde verhoecht gentslich vroelich eerlich ynd hechlich.

Sy is gentslich vp gevoyrt mit lijf ynde mit siele. als dye heylighe kyrche ghelouet. **I**nd dit saghe niet alleen veel heylighe. mer sy vlijfen sich ouch dat zo bewijse mit oeflychen reden. **S**ente **B**ernart setze die rede. **G**od verhoecht die kostliche lichame der heylighen als sent **P**eters ynd sent **I**acobs. dye he soe glorioeslich doet eeren. ynd mit so wonderlicher eere hait verhauen. want he y hait gegeuen ein bequeemlich stat dae yn eer geschiet. ynde dae dye gantze werlt he loefft. **Y**s yt nu sach dat me saghen will dat marien licham vp der eerden is. so dan dat nergens eynighe stat heede daer men yt zeeemlich in cert. of dair guede lude ynnichlich zo gaen moeghen. **S**oe schijnt yt dat xp̄us veronwerde ynd versmaede dye ere synre moeder lichaem. soe he die lichaem der ander heylighen dye vp der eerden syn alsus eret. **I**heronimus spricht alsus. **M**aria is zo hemel ghevaren vp den. y. dach des maents der genoempt is der auyt maent. **I**nde dat dye heylighe kyrche meer haue zo liefen guetlich zo zwyuelen dan vrenelich ynde vermeslich vyss zo spreken van der lijfflichen vnnemynge marien. dat dūctet yn yndat bewijset he myt denaevolgheden woirden. sprechende alsus. **W**ant ezighe syn dye dae saghen. dat dye leste vp verstantnisse vervult sy in den ghenē die myt cristo vpperstanden syn. **I**nde ouch

syn etzliche dye dae ghelouen. dat **J**oh̄es der verwaerre der ionckfrouwe sich verzouwe myt clarificierten vleysch mit xp̄us. **I**nd waerom is dat selue niet meer zo ghelouē vā der moeder des verloesers. **W**at der ghenē der gesecht hayt. **E**re vader ynd moeder. ynd ich ben niet komē vp zo loesen dat geset. mer zo vervullen. ayntzwyuel he hait gheert syn moeder bouen alle mynschen. **I**nd wyr zwyuelen ouch niet yt synu geschiet mit der seligher **M**aria **A**ugustinus seecht niet alleen dat **M**aria zo hemel genaren sij myt lijff ynde myt siel. mer he bewijst ynde bestedicht dat myt dyen rede **D**ye eyrste rede. vū dat **C**hristus ynde **M**aria warē van eynē vleysche. **I**nde daer aff spricht sent **A**ugustinus alsus. **D**uyl off styncken. de werden ynde der worm. syn dat laster ynde verwijs des mynschlichen geslechts. **I**nd van dem laster ynde van der schendyngh is **J**hesus vū. **I**nde daerom soe weijrt ouch vylgenamen dye nature der ionckfrouwe **M**arie. wāt xp̄us ontfinck dye mynschliche nature vā yr. **D**ye and rede vū die weerdicheit eys lichaems. ind daer aff spricht he alsus. **Y**t is bittich yū recht dat gods loemicklich stoil. syn brulofte bedde. yū xp̄us tabernackel. daer sy. dae he is. **I**n it is gebderlicher dat dese loestliche schatz behalde werde yū verwart sy in dem hemel dan in der erden. **D**ie derde rede is vū die volkomen gentslicheit des ionckfrouwe vleysch. **I**nde daer aff spricht he alsus. **D** maria verzouwe dich myt onvissprechlicher vroude mit dynē licha. ynde mit dynre siele in dynē

eyghen soen. ynde myt dynē eyghē
soen. ynde durch dynē eyghen soen.
Inde dye ongenellikeit der verstoer-
tingh. sall niet nae volghen der ghe-
ne dye in der gebeerighe eyns sul-
chen groiffen soens nyet gelede ha-
it verstoeringe d' gēglicheyt. vp dat
sy alzyt blyue onuerstoert die ouer-
gossen is mit soe groiffen genaiden
Inde dat sy gētzlich ynd gheheel lee-
ue. die alre minschē leue gāz in vol-
komen gebaeren hait. in dat sy woe-
ne by dem ghene. den sy gedraghen
hait in eyrem licham. Inde dat sy
blyue by dem ghene den sy gebaere
hait. gevouidet ynd vp getrecket. ynd
dat is Maria die gods gebeerersche
dyenstmaghet ynd dienersche. vā we-
licher want ich anders voelen nyet
endare. so vermes ich mich ouch ni-
et anders van yr zo saghen. ¶
Tzo dem anderen mail soe wart sy
vp gevouijt vroelich. Inde daer af
spricht Gerardus der byschoff ynde
merteler in synen sermoen zo dem
volck. Dye hemelen hain hude ont-
fangen die selighe jonfrouwe vroe-
liche. dye enghēle myt vrouden. dye
erzengel mit luytruyghē sancē.
die gestoiken engel myt vysspringē
den vrouden. die heerschenden engel
mit gesack. die furstede engel mit su-
essen ynd gelijckludedē stemen. Die
geweltighen engel mit harpen. Die
kunstighen ynde vuyrighen enghel
mit loeuegesenghē. ynd hain sy ge-
vouijt bis zo dem heechste richstoil
der godliche moeghenheyt. ¶ Tzo
de derde wart sy vp gevouijt eerlich
en. Want ihūs selfs ynd dat gan-
ze heer der hemelschen ritterschafft
quaemē yr zo gemuet. Inde dair aff
spricht iheronimus. Weer is geno-

ichsam dat zo gedencken wie glori-
oes ynd eerlich dye loenynghynne
der werlt hude vp gevarē is. in myt
weye groiffen begheerte der ynnicheit
dye ganze menicheit der hymelichen
scharen yr yntgegen gekomen sy ynd
mit wat gesenghē sy gevouijt sy zo
eyrem stoil. Inde myt wat guetlich-
em ind vroelichen aengesicht. Inde
wie vundelich ynd wie mynnent-
lich dat sy wart ontfanghen in dye
arme eyrs lieue soens. ind verhoecht
bouē allen creaturen. Euer spricht
iheronimus. yt is wail zo gheloe-
uen dat vp den huydiche dach dye
ritterschafft der hemelen heerlich ynd
hoechzytlich sy zo gemuet gekomen
der gebeererschyn gods. ynd dat sy
die moeder gods vmgeue hane mit
groiffem licht. ynde dat sy se woer-
de mit loue ynd myt gheystliche ge-
sancē zo dem throne gods. ynd dat
alle dat gheselschafft van de hemel-
sche iherusalem daer wart verwou-
wet myt onvissprechlicher vrouwe
Want dit hoechzyt dat vns huyde
wyrt vernywet nae de jaire. dat is
ynd geworde stedichlich. De gheloe-
uet ouch dat ihūs selfs herlich sy yr
zo gemuet gekomē. in dat he sy myt
vrouden by sich in den throne ge-
setz hane. Weye sult he anders ver-
vult hauen. dat hey geboeden hait
in de gesetz. Ere vader ynd moeder
Syt schryfft iheronimus. ¶ Tzo
de vierden wart sy vp gevouijt ho-
echlich. Dair aff spricht euer iheroni-
mus. Sit is der dach in de die jonf-
rouwe maria is vp gevarē zo der
hoecheyt van de throne ynde verho-
echt in de loenynghs stoil des rijchs
nae christus. ynde daer sitzet sy eer-
werdichlich. ¶ Eyn Exempel.

IT was eyn clerick der groys ynnicheyt hadde zo vnser lieuer vrouwen. ind alle daghe plach he zo spreken dese woirt als off he sy troysten wolde yntgegen den smertzen der vijff wondē christi ynd sprach alsus. **V**ervrouwe dich godes gekeerersche du onkevertechte ionffrouwe. **V**ervrouwe dich die dae hais ontfanghē vrouwe van dem enghell. **V**ervrouwe dich dye gebaeren hais dye clairheit des ewighen lichtes. **V**ervrouwe dich moider. **V**ervrouwe dich hyllighe gods gekeerersche ynde ionffrouwe. **D**u bist alleyn eyn moeder onkelant van mannen. dych loeniet alle creature ynde machsel. **D** gekeerersche des lichtes. **W**yr bidden dych dat du woels syn vur vns eyn ewighe vur sprekersche. **S**ae deser clerick van groisser franccheyt synen doit nechede. soe begonde he seer zo vruchten. **I**nde die ionckffrouwe **M**aria verscheene ym inde sprach. **S**oene. **W**aivom vruchtes du dich der myr soe dicke vrouwe verkundicht hais. inde dair ym vervrouwe dich ouch. inde vp dat du dich ewelich vervrouwen moeghes. so come mit myr.

Eyn exempel. :

IT was eyn ritter der was seer mechtich ynde ryck. ynd dae hey alle syn guet versloemet ynd onnutzliche verdoen hadde. **S**oe quaem he zo sulcher armoit. dat hey begonde cleyne dinghe zo behenen. der groisse ghiffsten plach zo gheuen. **D**ese ritter hadde eyn alto kuyisch schemell wijs. dye seer eersam was. ynde hadde groys yn-

nichete zo vnser lieuer vrouwen. **I**nde als eyn groys hoechtzyt aenstaec was. an de dese ritter plach groysse ghiffte zo geuen. **I**nd ym dat he niet en hadde dat he gheue mochte. soe scheemde he sich. **I**n he ghinc in eyn wildernisse dat ein plaetz is der droeuicheit. so langh bis dat die hoechtzyt geleede weer. vp dat he dair solde moeghe beschreyen syn ongeluck. ynd syn quaede auenture. ynd vp dat he dair syn verschening vlyen mochte. **I**nd siet. onuersies qua zo ym zo mail eyn gruwelich peert ynd vp de peert soe quaem rijdē ein man noch veel gruwelicher. **I**nd he vraghe de yn waerom dat he so droeuich were. **I**n dae ym der ritter alle gesecht hadde dat ym geschiet was. **S**oe sprach he. **W**olt du myr in eyne cleyne dinghe gehorsam syn. ich sal dyr oenervloediger guet yn eer geue dan du zo vorens gehad hais. **D**er ritter gelouet de sursten der duysterniss. dat he wolde gheern doen wat he hies. vp dat he veruullede dat he ym verheissen hadde. **I**n d' duneel sprach. **S**uch. als du in d' d' huys gekome bist. soe soecke vp sulcher stat. ynde du sals daer vinden groys gewichte van golde. ynd va siluer. ynde veel edelre koestliche steyne. **M**er du sals myr dyt doen dat du vp desen dach. sals hier zo myr brenghen dyn wijs. **W**it deser gelofte soe keerde der ritter wed ym zo huys. **I**nde he vant in der stat. dye ym der duneel gewijst hadde. alle dat guet dat ym der duneel gelouet hadde. **D**ae he dat gevonden hadde. soe koefte he zo hant syn pallais wed. ind he verloisset wed. in macht ghwijt syn lat alzomail. yn huerde

weder syn knecht. Dae der dach ne/
echde der ym gesezt was. soe rieff he
syn wijsf ynde sprach. Vrouwe ga/
et sitzen vp eyn peert. want yr mo/
est mit myr ryden eyn guet stucke
weghes. Inde dye vrouwe wart se/
er beuen ynd anxtfeldich. mer sy en
doyste eyrs mans gebot niet weder/
saghen. Inde sy beual sich myt yn/
nichteit zo vnser vrouwen. ynde sy
begonde eyrem man zo volghen.
Ind dae sy verre gereden waren. so
vonden sy in eyrem weghe eyn kyr/
che. ynde die vrouwe steyg van eyre
peerde. ynd ginck in die kyrche. ynd
yr man ontbeyde yr daer buyssen.
In dae dese vrouwe sich beualt der
ionstrouwen **Marien** myt gan/
tzer ynnicheit. soe wart sy slaijffende
Ind vnse vrouwe quam van dem
altair in ghelijchenisse van lycham
ynd van cleyderc. ynd van gewade
nae deser vrouwen. ind sy ginck vis/
ynd sass vp dat peert. mer dye vrou/
we bleeff slaijffen in der kyrchen. In
der ritter meynde dat dit syn wijsf
gewest hadde. ynd he voijt ewech.
Ind dae sy gekomen was zo d stat
dye gesezt was. Siet soe quam der
duuel myt also groissem gheruchte
ynd onbestuyricheyt. ynde zowet
sich zo der stat. Ind dae he zo yr ge/
komc was. soe begonde he zo grym/
men ynd murmurieren. ynd waert
beuen ynde ganz bloede. ynde van
anxte endorret he nyet naerre komc
Ind he sprach zo dem ritter. **O** du
valsche ynd vngetrouwe man. wa/
erom hais du mich alsus bespottet.
yn vnr so veel guets so grois qua/
et gedain. Ich hadde dyr gesecht
dat du myr dyn vrouwe brenghen
soldes. ynde du hais myr gebraecht

gods gekeerterschen. **W**ant vm dat
dyn wijsf myr veel verdrijes in moe/
yenisse doet. soe hadde ich mich gker/
ne ouer sy gewrochen. Ind du hais
dese zo myr bracht. vp dat sy mych
quelle ynd pijnighe ynde zohant
in dye helle werpe. **S**ae dit der rit/
ter herde. soe waert he verueert. ind
van anxte ynd van verwunderyn/
ghe soe enkonde he nyet spreken.
Maria sprach zo dem duuel. **D**u
schalckasttiche gheyst. vrs wat vre/
uelheyt vermesses du dich zo schedi/
ghen myne ynnighe dienstmaghet.
Sit enfall nyet blyuen ongewro/
che Ind dairvm verdoeme ich dich
mit deser sentencien. dat du valles
in dye helle. yn dat nimmermeer hyn/
deren moeghes. dye ghene dye myr
mit ynnicheyt dienen. Inde alsus
voyr der duuel van daer mit cync
groysen gecrijsch. Ind d ritter viel
van sync peerde. yn viel vnser lie/
uer vrouwe zo voesse. ind vnse vrou/
we straijfte yn. ynd hies yn wederte/
ren zo synre vrouwen dye noch in
der kyrchen lach ynd slieff. Ind dat
he alt des duuels guet cwech werpe
solde. **S**ae der ritter weder zo der
kyrchen gekomen was. ynd he syn
vrouwe daer noch slaijffende vant.
soe weckte he sy. in secht yr wat ym
genallen was. Ind dae sy zo hays
gekomen waren. ynde sy all des du/
uels guet enwech geworpen hadde.
soe leueden sy beyde in vnser vrou/
wen dienst ynnichlich. Ind mit vn/
ser vrouwen hulpe. soe wordc sy da/
er nae seer rijche.

Eyn exempel. .:

Oyn mynsche wart gevoijrt
als ym dochte in eyne vif
oen. vur dat ordel gods. der
zomail veel sunden gedaen hadde.
Inde siet. der duuel was daer ynde
sprach. yr enhauct niet an des myn
schen siele. mer sy is van myne he
erlicheyt. Want ich hain eyn offen
lich instrument daer aff. Der here
sprach. Wair is dyn instrument.
Der duuel sprach. Ich hain ein in
strument dat du seluer gedicht hais
mit dynē mont. ynd hais dat ouch
ewelich vast gemacht. Wāt du ha
is gesecht. In wat vre dat yr daer
aff esset. soe sult yr den doit steruen.
ind vm dat dese is van der lude ge
slechte dye die verboden spijsē
so sult he myt myr steruen in desens
gerycht nae dem offentlicke instru
ment. Sae sprach d here. Wynsch
men geuet dyr oerlof vur dych selue
zo spreken. Mer he sweech. Der du
uel sprach euer. Die siele is euer myn
vyff der verschryuinghe. Want ich
hain sy nu. xxx. jaar besessen. ynd sy
hait myr vnder danich geweest als
myn eighen knecht. Euer sprach der
duuel. is dye siele myn zo dem derde
mail. Want all heuet sy wat gue
des gedaen. nochtans soe verwyn
nen eyre ontzailliche sunde eyre do
echden. Mer vnse here enwolde ni
et haestelich yntgegen dye siele ghe
uen dye sentencien. ynde gaff yr eyn
termijn van acht daghen. dat sy we
der solde vur yn komen vp den ach
ten dach. ynde daer solde hey reden
gheuen van allen den sachen. Inde
dae die siele van vnsem heren ginck
droeuich ynd vruchtende. soe quam
yr eyne zo gemuete. ynde vraghe

de sy waet vm dat sy droetlich weer.
Ind dae sy ym alle dinghe verzelt
hadde. als sy gheschiet waren. Soe
sprach he zo yr. Niet vruchte ynde
niet sij verueert. Want van d eyrs
ten sacht. will ich dyr menlich helpē.
Ind dae yn die siele vraghe de wie he
genoempt weer. Soe antworde hey
Ich heis die waerheit. Ind sy vant
eyne anderen der yr geloenede zo kel
pen van dē anderē. Ind dae sy vra
ghe de wie he hiesch. Soe antworde
he. ich heis die gerechticheyt. In dae
der achste dach gekomē was. soe qua
dye siele vur den richter. Ind d du
uel warp yr dat eyrste vur. In dye
wairheyt antworde ym ynd sprach.
Wyr wyssen dat twee doede sij.
als der lijffliche yn der ewighe doit.
mer duuel dat instrument dattu vore
bringhes dat en spricht niet van dē
ewighen doit. mer van dē doit des
lychams. Ind dat is daer by offen
bair. Want alle mynschen syn dair
vnder beslossen. Want sy steruen
alle den lijfflichen doit. Mer sy en
steruen nyet alle den ewighen doit.
dat is der doit der sielen. Inde der
doyt des lichaems dueret altyt.
Wāt alle mynsche moessen steruen.
Mer der doit der sielen is verloest
myt christus vns lieuen heren bloit.
Sae der duuel sacht. dat hey in der
eyrsten sacht neder geleghen hadde.
soe begonde hey der sielen die ander
sacht vp zo leggen. Mer dye gerech
ticheyt was daer ynde verantwor
de yn alsus. All hais du dye siele
menich jaar besessen als eyn knecht.
nochtant wedersprach dat altyt die
vernunfft. Want dye vernunfft
murmuriede alwegē dat sy vnder

sulckem boefhastighen heren was.
Tzo de derden dat yr der dunel vur
warp hadde sy gheynē vurspreker
Sae sprach vnse here. **B**ringt hier
eyn waighe. ynd mē weghe guet yn
quaet. **I**nd dye wairheyt ynd gere
chticheyt spracchen tzo dem sunder.
Valle aen dye moeder der barmher
tzicheyt. dye dae sitzet by de here mit
alle dynē hertzen. ynd roeff aen eyre
hulpe. **I**nd dae he dat gedaen had
de. soe quaem vnse vrouwe yem tzo
troist. ynd sy leyde yr hant tzo d sijn
den vā der waighe daer wenich gue
der wercken waren. inde der dunel
treckte neder vp dye ander syden.
Mer dye moeder der barmhertich
eyt bleeff bouen. ynde verloeste den
sunder. **I**nd dae der mynsch weder
tzo ym seluen quaem. soe beserde he
syn feuen.

Eyn exempel.:

In der stat van Byturien
in de jair vns berē. d. xxvij
vp den paysch dach. dae dye
kersten mynsche dat hyllighe sacra
ment ontfinghen. soe ginck myt de
kersten kynderen eyns ioeden kynde
tzo dem altair. ynd ontfinc godes
lychaem mit yn. **S**ae dyt kynt tzo
huys gekomen was. ynde der vader
dat kynt vragede van wan dae yt
queeme. **S**oe antworde dat kynde.
dat it mit den kersten kynderen. mit
den yr in die schoelen ginck. in d kyr
chen geweest hadde. ind daer mit yn
gods licham ontfanghe. **S**ae wa
ert der vader all verwoet. inde he
greys dat kynde. ynd warp yt in ey
nen bernende oenen der daer was
Inde tzo hant soe verscene vnser
vrouwe dem kynde in der ghelijche

nisse des byldes. dat dat kynt vp de
altaer gesien hadde. in hielt dat kynt
sonder quetzynge van dem vuyr
Inde dye moeder van dem kynde
hadde mit eyrem roeffen vergadert
veel ioeden ynd kersten. **I**nd dae sy
saghe dat dat kynt niet gequetst en
was in dem oenen. soe zoeghen sy
dat kynt daer vof. ynd vragede yt
wye yt van dem brand verloest we
re. **I**nd dat kynt antworde. **S**ae
dye eerwerdiche vrouwe. dye vp de
altair stont. dye hadde ym gehulpe.
ynd dat sy all dat vuyr verdreuen
hadde. **S**ae verstonden die kersten
dae yt vnser vrouwen bylde was.
Ind sy naemē des kyndes vader in
worpen in den oenen. ynd he ver
bernde genzlich.

Ein exempel.:

Ozlighe moniche stonden
vur de dach vp eynē ruyner
ind hadde vnutte yn ydel
woude. **I**n sy herde roeygher roey
ghen vmbestuyrlich durch dat was
ser. **I**nd dye moniche vrageden sy
Weer sijt yr. **I**nde sy antworde.
Wyr syn dunel. dye dye siele ebri
nus des proyst van dem huys des
koenings van vranckrijch vojren
in dye helke. der aff getreden is van
dem cloister sent gallus. **D**ae dit die
moniche herde. soe verschriekten sy
alzo seer. ind sy rieffen alle starlich
Hyllighe **M**aria bidt vur vns.
Sae spracche die dunelen. yr heet
wail mariam aen geroiffen. **W**ant
wyr woldē vch tzo rijsen ynd ver
drencet hauen. vm dat wyr vch vnt
den buyssen tyde onledich mit yde
len woirden. **I**nde dae keerden dye
monich weder tzo dem cloister. ynd

Dye duuelen vijren 130 der heken.

Eyn exempel.:

IT was ein monich seer on-
kuyfch. mer hey was seer yn-
nich zo vnser lieuer vrouwe
Op eyn nacht soe ghinck he na syn-
re onkuyfcheyt. Inde dae he by dem
altair ginck. soe gruyzede hey vn-
ser vrouwen. ynde dae ghinck hey
vys der kyrchen. ind quaem aen ein
wasser. Inde als he oeter vare wol-
de. soe viel hey in dat wasser. yn ver-
dranck. Inde dae dye duuelen syn
siele genaemen hadden. soe quaeme
die enghelen dat sy se verlossen wol-
den. Inde dye duuele seechden yn.
Wairom sijt yr her komen. yr hait
nyer an deser siel. Inde tzo hant soe
quaem daer vns lieue vrouwe ynd
schalt dye duuele. sprekende alsus.
Weer hait vch so koen gemacht dat
yr myn siele aen greijffet. Inde sy
atwordē dat sy yn vondē hadde dat
hey syn leue ynd loesen wercken ge-
eynder hadde. **Maria sprach.** Dat
is gheloeghen dat yr saghet. Want
ich weis wail wantmer hey ergkens
plach tzo gaen. so gruyzede he mich
tzo vorens. inde als hey weder keer-
de soe gruyzede he mych euer. Ind
off vch duncket dat ich vch gewalt
doe. soe laest vns dat setzen in dat
ordel des ouersten koenings. Inde
dae sy daerom kybleden vur dem ke-
ren. soe was ym lieff dat dye siele we-
der tzo dem licham keeren solde. yn
solde penitencien doen vur syn sun-
den. Hier enbinnen dae dye ande-
re moniche saghen. dat dye metten
syt sich verreeket. soe soechten sy de

cofter. ynde ginghen bis tzo de was-
ser. ynde vonden dat hey verdronc-
ken was. Ind dae sy synen licham
vys gezoghen hadde. soe verwon-
derde sy wat ym geschiet weer. Soe
wart hey rechtevort weder leuedich
Inde dae verzelt hey wat ym ouer
komen was. Inde hey besserde sich
ynd starf voll vā gueden wercken.

Eyn exempel.:

IT was eyn eersame vrou-
we dye seer bekoert was van
dem duuell. ynde hey ver-
scheene yr dicwyl in der gestekrenis-
se eyns mans. In sy soechte veel dit
ge dat sy ym wedstat doen mochte.
nu mit wijwasser. nu myt desen nu
mit de genē. dat sy daer tzo dede. mer
sy mochte yn dair mede niet verdrij-
uen. Inde eyn hyllich man riet yr.
dat sy als der duuel tzo yr queeme.
yr kende solde vp heuen. ynde spie-
chen. **Hyllighe ionstrouwe maria**
help myr. Sae sy dit dede. soe bleef
der duuel staende ynde wart verue-
ert. als off hey geslaghen hadde ge-
weest myt eynē steyn. ynde sprach.
Eyn quaede duuel moes in de bac-
ken varen. der dich dit geleert hant.
Inde tzo hant voijt hey ewech. ynd
quaem daer nae niet meer tzo yr.

*147 de legē vā sēt elenē
is i geynē vnsē boeche
dā i der ystorie sēt vyn
dige des h cruz*

**Dye legende van sēt
Bernart dem hylligē
ynde ynuighē alre vū-
de**